

José Pla

Coses Vistes

Vol. II.

Segona part de l'obra

1
35
58
13
21
11
12
17
20
102

Biblioteca Selecta

Barcelona.

Quatre paraules

Aquest, és el segon volum de "Cores, virtuts".
Daix aquest títol general, està prevista la publicació de la nova obra literària de joventut, organitzada en quatre o cinc volums del tamany dels de la "Biblioteca Selecta". Per rompre la monotonia del títol general, aquest i els volums següents portaran el títol de l'escrit preliminar.

Fets aquests aclariments, resultarà claríssim per tot hom la falta absoluta de relació entre aquesta nova concepció i estructuració de "Cores, virtuts", amb el volum gros de l'Ortodoxia Dià-cra" que en 1925 - el meu primer llibre - vaig editar. Entre l'antiga i la nova estructuració només hi haurà el nexe del títol general. L'extensió que "Cores, virtuts" prendrà, implicarà la publicació d'una gran quantitat d'escrits incògnits, ja visible en el primer i en el present volums i que els següents confirmaran.

M'he agraït enormement poder-me de dicar a la ^{literatura} narrativa d'una manera sistemàtica. Vaig cultivar-la, amb una certa vitalitat, fins a vint i cinc anys. Després, les necessitats de la vida m'incidiren en l'entorn granatger periodístic i en la dispersió inclució "possibilitats malogrades". Davant de les feines desprovistes d'opió, hi he posat tota la meua bona voluntat. Però és un fet, que la dispersió periodística, que en l'etapa infantil de l'activitat literària resulta una bona escola, esdevé si hom no logra alliberar-se'n, una nova pesada. No me n'he pogut alliberar encara i així fa que jo pensi en aquests escrits de "Cores, virtuts", com a possibilitats del que hauria pogut fer, amb una gran nostàlgia.

J. P.

Palapuyell, primavera 1950.

Bodega amb peixos

Llavors, estimat amic, viviem a Fornells - no pas a Fornells de Menorca, que és un lloc aventat i desigual - sinó a Fornells del nostre país, que és abrigit i dolcíssim, després de tant vagabundejar pel mar i de tants i inútils fatigues, celia aturar-se un moment i reposar una mica. La detestació fou bona: hi vaig anar per quinze dies i al cap d'un any encara hi era, lluny de fam, de feina i de nequit.

En aquella època, a Fornells, no hi havia ni església, ni rellotge públic, ni oficina administrativa, ni encara encara de l'autoritat legal. Ni tant sols hi havia cementiri, ~~com~~ com sorprenent després de tants cementiris, com hi ha en aquest món. Això feia que els que hi vivíem ens semblava que no havíem de morir mai. Si de cas, algú es moria, els plors que ocasiona la presència de la mort es convertien en l'angoixa, més seca, del transport d'una caixa per camins invernívils. En el paratge, hi havia una excel·lent aiguada, sota dels pins, amb un safareig, on hi duaven a rentar les roques, de dent lluminosa i de gervina fresca. A l'hivern, quan les pluges feien venir ~~del~~ les deus, hi feia un doll d'aigua com una cuixa de lloret, ^{de l'aigua} transparent, amb el vest. blau de les venes roges la cara ~~de~~ de color de rosa.

Era una escampadora de carns, insignificant, enllaçada amb una població remota per corriols i dresses. Ni tant sols hi havia un qualsevol mercat apreciable. L'únic home, i dones, vells, viants, devíem ésser unes trenta-cinc persones i les cases ocupades, even tots, a quatre vents, separades, per distàncies apreciables. Havíem estat exigint de parlar d'un poble: even cases de pescadors posats sobre el roquissar aprofitant els llocs més resguardats, voltats de mata, de llentiscle - cases arrapades a terra, menudes, encalades, amb el teulat morint en el repen del marge, la porta oberta a la mar i una mica d'ombra a la façana feta amb el brauques de pi. Mes, que una estratagemes per comunicar-se amb els altres, aquelles cases, volien una forma de viure en solitud molt abusada.

Hi havia tot allò que acompanya a la vida humana: no hi havia cap que no disposés d'un gat o dos; hi havia quatre gosos, d'un perfil hereditari complex i esportiu, estaven establerts en el

paratge; un gall ens anunciava l'aparició del
matí; dos ases, vells, peluts i bondadosos semblaven
tenir-hi enciclops, d'un parat de diòlit. La cultura
- el que generalment s'anomena la cultura - hi
tenia una representació més aïrat i meagre. No
hi havia pedagog ni s'hi complien les lleis de l'ins-
trucció pública. Per anar a estudi, entre anar i ve-
nir, les criatures havien hagut de fer deu o dotze
quilòmetres diaris: la prudència exigia que no
hi anessin quan no tenien res, més, a fer i encara
calia meditar-ho. No hi disposaven ni d'un trist
volum del diccionari Llop. Molt de tant en tant,
ens amirava, fent de paperina a l'arroç, els fi-
dous o a les mongetes, un o altre diari a través que
ens afanyàvem a llegir - o millor dit a somniar -
si la seva densitat específica no desapareixia a-
baus en els fogons de la cuina o en el foc a la
llar. Les dones, especialment, no tenien cap respec-
te per la lletra impresa: anaven sempre curtes de
paper. És impugnable: Fornells, en aquella època,
no era pas un centre de cultura apreciable. Però
per viure-hi amb el gust de l'oblet i de la lluny-
nia que demana la fatiga nerviosa, era d'una
inavinitat admirable.

Resguardada de vents del nord per els acantilats del
cap de Ragur, la Terra hi fa com un rodal de
canola posat sobre la geologia - un rodal assolat
obert a sol-ixent davant del mar, tanca a po-
nent per les muntanyes. Terra pobre, admirable-
ment cultivada presenta la betànica més noble:
vells i platjids, oliveres, garrofers, xipers, pins de
verdor perenne, ametllers. I la vinya! A Fravi, d'a-
questa forma, prestigiosa, caiguda, devegada, en-
la matèria opulència de la sava, la contempla-
ció de la mar era d'una bellesa clara i
estètica, com un insospitat present de confort o-
fest per la naturalesa. Els primers de febrer, amb
els ametllers florits sobre les petites orelles i l'ull
despert de les faves, la ~~mar~~^{mar} és veia a Fravi,
d'un aire rosat. La dolça groga de les muntanyes
dels, tocada per el sol d'hivern, era rutilant. El
vent bruyit dels baladres, tenia una resplandor
rogueca. Les pits dels marges, tenien un ribet
de color de vell d'ou. En els corals hi flotava
l'olor de l'espigol, del romaní i de l'argel.
ga barrejada amb la roïna de la pinassa:
era una olor fresca, una delícia llesta, iuge-
na, alada.

Com que en el país, antigament, hi havia
bogat molt, viuyes, encara hi ha els vestres
de les parets seques. Entre les vells pedres, a les
fondalades, hi ha alguns minuscules hostots, amb les
petites feixes, resguardades de vent, d'un ordre exquis.
sit, sobre dels quals, la llum semblava aturar. Hi ha
vada, amb una morbidesa estàtica. Les viandes, s'hi
donen primerengues. Els perols, sobretot, hi tenen una
dolça molt fina. En la clavor suspena de la feix,
hi feinegen, lent, els ases de Fornells. De vegades,
cap al tard, l'aire s'omple d'uns brams
d'ase estentons, aparators, com si es desencadenés
una força de la naturalesa. Tot sembla llavors
despertar de l'endormiscament vegetal i terrestre.
Els brams dels ases puguen fins al cel i els petits nu-
volts blancs, esponjats que hi viasseguen, semblen
aturar-se un moment. Tot sembla tocat d'una in-
pació viva. En un instant... Quan els animals donen
per acabat el seu acte de presència, deixen caure
les orelles i la cua, donen una mirada furtiva
i dolça al món exterior i tornen a l'herba ten-
dra...

En aquest llogaret tan insignificant, l'existència
passa entre dos extrems: d'un costat hi ha l'auso-
piment, el tedi; d'altra banda la curiositat
se us acria per un no-res, per les cores, mes, petites,
mes, allunyades dels vortos interiors. A mesura que
la vida passa, us donen compte de l'importància
de l'aburriment. Ningú sap, ni pot resistir el
tedi. La vida us ha accenyat que una de les fonts
mes copioses i perennes de dolor es l'agitació
inútil, els moviments gratuïts, l'entrada en la sen-
tra vida d'altra gent. Així i tot, resistir la sen-
sació aclaparadora de sentir sobre el cor el pas del
temps, es fa impossible. Els homes, i la dona, no
poden resistir l'ensopiment perquè evenen-seuse
cap-raq - que ensopis-se es com morir una mica.
Així, hom s'evadeix obrint les propies portes a l'uni-
versió aliena. Hom s'evadeix per patir més. Però
jo veig que una de les pedres de toc mes segures
per conèixer la força d'un home es, la seva capa-
ciat per resistir l'ensopiment. A Fornells, calia
tenir, mes o menys, acusada aquesta força. En un
patatge fabulosament aburrí.

Amivava un moment, pel mes de març, que ven-
turi que el foc de la llar us feia rosa. Calia
llavors construir el combatge de branques de
pi a la façana de la casa. Si pi era verd i
feia una olor intensa. L'operació representava
l'entrada en el bon temps. Es produïen, pamot
l'equinoxi de primavera, la primavera calenta,
de mar. De vegades, ~~per un instant~~ una un mort-
tat tant profunda que l'aigua, lacerada, tenia